

Vijeće
Europske unije

Bruxelles, 29. veljače 2024.
(OR. en)

7005/24

SOC 143
EMPL 79
JEUN 45
EDUC 66
SAN 122
ECOFIN 261

NAPOMENA

Od:	Odbor za zapošljavanje i Odbor za socijalnu zaštitu
Za:	Odbor stalnih predstavnika / Vijeće
Predmet:	Budući prioriteti politike Unije u vezi s europskim stupom socijalnih prava – mišljenje Odbora za zapošljavanje i Odbora za socijalnu zaštitu – potvrđivanje

Za delegacije se u prilogu nalazi navedeno mišljenje kako bi ga Vijeće (EPSCO) potvrdilo na sastanku 11. ožujka 2024.

Mišljenje Odbora za zapošljavanje i Odbora za socijalnu zaštitu o budućim prioritetima politike Unije u vezi s europskim stupom socijalnih prava

Uvod

- 1. Španjolski i belgijski ministri, koji su predsjedali Vijećem EU-a od sredine 2023. do sredine 2024., pozvali su 14. prosinca 2023. Odbor za zapošljavanje (EMCO) i Odbor za socijalnu zaštitu (SPC) da pripreme zajedničko mišljenje o budućim prioritetima politike Unije u područjima obuhvaćenima europskim stupom socijalnih prava. O budućnosti Unijine politike zapošljavanja i socijalne politike promišljat će se na konferenciji na visokoj razini o europskom stupu socijalnih prava koja će se održati 15. i 16. travnja 2024. u La Hulpeu, a preispitivanje Akcijskog plana za provedbu stupa planira se za 2025. U tom je kontekstu ovo mišljenje pripremljeno za Vijeće u skladu s nadležnostima odborâ, kako je predviđeno člancima 150. i 160. UFEU-a¹.**
- 2. Otkad su ga 2017. proglasili Europski parlament, Vijeće i Komisija, europski stup socijalnih prava glavni je orijentir za pružanje smjernica za suočavanje sa zajedničkim izazovima u području zapošljavanja, vještina i socijalnih pitanja te za poticanje konvergencije radnih i životnih uvjeta u Uniji. Kako su čelnici i čelnice EU-a potvrdili u *Izjavi iz Porta* iz 2021., provedba stupa na razini Unije i država članica zajednička je politička obveza i odgovornost, uzimajući u obzir odgovarajuće nadležnosti i načela supsidijarnosti i proporcionalnosti². Svih 20 načela stupa trebalo bi provesti vodeći računa o različitim socioekonomskim kontekstima, raznolikosti nacionalnih sustava te ulozi i autonomiji socijalnih partnera.**

¹ Ne dovodeći u pitanje članak 240. UFEU-a.

² [Izjava iz Porta](#) proglašena je nakon *socijalnog samita u Portu* i povezanog sastanka čelnika i čelnica EU-a održanog 7. i 8. svibnja 2021.

3. **U Akcijskom planu koji je Komisija predstavila 2021. utvrđen je niz mjera EU-a koje se Komisija obvezala poduzeti kako bi pružila potporu državama članicama u provedbi stupa, kao i glavni ciljevi EU-a za 2030. koje je pozdravilo Europsko vijeće:** i: najmanje 78 % stanovništva u dobi od 20 do 64 godine trebalo bi biti zaposleno; ii: svake bi godine najmanje 60 % svih odraslih trebalo sudjelovati u osposobljavanju; iii. broj osoba izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti trebalo bi smanjiti za najmanje 15 milijuna, od čega bi najmanje pet milijuna trebala biti djeca³. Osim toga, Komisija je predložila i reviziju pregleda socijalnih pokazatelja, koji je od 2014. glavni kvantitativni alat za praćenje zapošljavanja, vještina i socijalnih kretanja, kako bi se bolje odrazila načela stupa socijalnih prava, a Vijeće je u lipnju 2021. podržalo njegovu novu strukturu⁴. Kako bi doprinijele ciljevima EU-a, tijekom 2022. sve su države članice uz potporu Komisije postavile i odgovarajuće nacionalne ciljeve za 2030.⁵

³ [Akcijski plan za provedbu europskog stupa socijalnih prava](#) Komisija je objavila 4. ožujka 2021. Europsko vijeće pozdravilo je glavne ciljeve EU-a iz toga plana u svojim [zaključcima od 24. i 25. lipnja 2021.](#) Akcijskim planom predviđeni su i dodatni ciljevi na razini EU-a u pogledu smanjenja razlike na temelju spola u zapošljavanju, povećanja pružanja formalnog ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, smanjenja broja mladih koji ne rade, nisu u sustavu redovitog obrazovanja te nisu u sustavu obrazovanja odraslih (NEET), povećanja udjela odraslih osoba s barem osnovnim digitalnim vještinama i smanjenja ranog napuštanja školovanja.

⁴ Vidjeti [Mišljenje Odbora za zapošljavanje i Odbora za socijalnu zaštitu o prijedlogu Komisije za revidirani pregled socijalnih pokazatelja](#), koje je Vijeće potvrdilo 14. lipnja 2021.

⁵ Vidjeti [Mišljenje Odbora za zapošljavanje i Odbora za socijalnu zaštitu o postupku utvrđivanja nacionalnih ciljeva za 2030.](#), predstavljeno Vijeću 16. lipnja 2022.

Opće napomene

4. **Stup je od 2017. okvir politike EU-a za pružanje zajedničkih smjernica državama članicama o tome kako oblikovati mjere politike i zakonodavstvo na nacionalnoj razini, ostvariti socijalna prava i osigurati jednake uvjete u cijeloj Uniji.** Uzimajući u obzir njegovu sveobuhvatnu prirodu, od proglašenja stupa usuglašene su brojne inicijative EU-a, uz preporuke Vijeća i druge neobvezujuće instrumente koji su prikladni i učinkoviti alati za pružanje smjernica državama članicama u relevantnim područjima politika te direktive i uredbe EU-a koje imaju izravniji učinak na nacionalno zakonodavstvo. Praćenje stupa socijalnih prava uključeno je u europski semestar, ponajprije tako što su 2018. smjernice za zapošljavanje usklađene s njegovim načelima. To je omogućilo da se prati provedba stupa putem Zajedničkog izvješća o zapošljavanju i prethodno navedenog pregleda socijalnih pokazatelja te da se doprinese izradi preporuka za pojedine zemlje o zapošljavanju, vještinama i socijalnim izazovima, u skladu s člankom 148. UFEU-a.

5. **Posljednjih je godina provedba stupa dovedena u pitanje zbog dosad nezabilježenih niza kriza, kao što su pandemija bolesti COVID-19, posljedice agresivnog rata Rusije protiv Ukrajine i pojava visoke inflacije.** Unatoč tomu, u proljeće 2023. stopa zaposlenosti u EU-u dosegla je rekordnu razinu od 75,4 % (70,2 % za žene i 80,5 % za muškarce), nezaposlenost se smanjila na 6 % (6,3 % za žene i 5,7 % za muškarce), a udio osoba izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti ostao je uglavnom stabilan u razdoblju od 2019. do 2022. (21,6 % u 2022.). U tom je kontekstu instrumentima za hitnu potporu dogovorenima na razini Unije, kao što su *Mehanizam za oporavak i otpornost*⁶ i *Europski instrument za privremenu potporu radi smanjenja rizika od nezaposlenosti u izvanrednoj situaciji* (SURE)⁷, državama članicama pružena potpora u provedbi načelâ stupa s pomoću konkretnih mjera u području tržišta rada i socijalne politike kako bi se brzo oporavile od gospodarskog pada iz 2020. uzrokovanog pandemijom bolesti COVID-19, uz sudjelovanje socijalnih partnera i u suradnji s civilnim društvom.

⁶ Mehanizmom za oporavak i otpornost pruža se potpora svim državama članicama, a bit će aktivan do prosinca 2026. Prema [tablici pokazatelja za oporavak i otpornost](#) države članice u prosjeku su oko 28 % svojih sredstava iz Mehanizma za oporavak i otpornost namijenile za potporu socijalnim ciljevima.

⁷ Općenito, instrumentom SURE do prosinca 2022. pružena je potpora za 19 država članica, ponajprije poticanjem uspostave opsežnih i ambicioznih programa skraćenog radnog vremena ili sličnih mjera na nacionalnoj razini. Prema [završnom izvješću o provedbi instrumenta SURE](#) objavljenom u lipnju 2023. te u skladu s razvojem pandemije bolesti COVID-19, u okviru instrumenta SURE 2020. potporu je primilo 31,5 milijuna građana, 2021. njih 9 milijuna, dok je 2022. potporu primilo 350 000 građana.

6. **Napredak u provedbi stupa socijalnih prava trebao bi ostati ključni prioritet Unije te sadašnjih i budućih država članica jer su njegova načela i dalje temelj za držanje koraka s gospodarskim i društvenim trendovima vrlo velikih razmjera, oblikovanje povezanih politika, promicanje uzlazne socijalne konvergencije u Uniji, posebno uz daljnje proširenje EU-a na obzoru, te podupiranje napretka u ostvarivanju ciljeva EU-a i nacionalnih ciljeva za 2030.** S obzirom na kompleksnost digitalne tranzicije provedbom načela sadržanih u stupu promiču se ne samo prava radnika u digitalnom okruženju koje se mijenja nego i jednake mogućnosti za prekvalifikaciju i usavršavanje, pravedni radni uvjeti te primjerena socijalna zaštita i socijalna uključenost. U kontekstu zelene tranzicije stup bi trebao postati orijentir za poticanje pravedne tranzicije, pri čemu treba osigurati da na putu prema postizanju okolišne održivosti nitko ne bude zapostavljen. S obzirom na aktualne demografske promjene, stupom se pruža sveobuhvatan okvir za prilagodbu politika kako bi se promicalo aktivno i zdravo starenje i odgovorilo na različite potrebe radne snage koja se mijenja i stanovništva koje stari, a istodobno osigurali međugeneracijska pravednost i solidarnost. U cilju izgradnje Unije ravnopravnosti, stupom se promiču mjere za rodnu ravnopravnost, jednake mogućnosti i socijalnu uključenost. U tom će kontekstu velik broj inicijativa EU-a dogovorenih od 2017. zahtijevati daljnje prenošenje i odgovarajuću provedbu, kao i djelotvorno praćenje njihove kontinuirane učinkovitosti s obzirom na gospodarstva i društva koja se brzo mijenjaju, a prema potrebi i fokus na smanjenju administrativnog opterećenja.

Jednake mogućnosti i pristup tržištu rada

7. Prvim poglavljem stupa učinkovito se oblikuju nacionalne politike u području zapošljavanja i vještina te se promiču jednake mogućnosti na tržištu rada EU-a i u Uniji u širem smislu:

- *Garancija za mlade* (donesena 2013. i zatim u pojačanoj verziji 2020.) posebno je pozitivan primjer inicijative EU-a kojom su se uspješno potaknule konkretne mjere na nacionalnoj razini, uključujući javne službe za zapošljavanje, kako bi se poboljšali izgledi mladih na tržištu rada i tako doprinijelo smanjenju nezaposlenosti mladih (s 25,2 % u 2013. na 14,5 % u 2022.) i udjela mladih iz skupine NEET (sa 16,4 % u 2013. na 11,7 % u 2022.) u Uniji⁸,
- programi zapošljavanja ostvarili su korist od kontinuirane provedbe *Preporuke o integriranju dugotrajno nezaposlenih osoba* iz 2016., u kojoj su dane smjernice za poboljšanje informiranja i proširenje obuhvata usluga zapošljavanja na osobe koje su najudaljenije od tržišta rada, čime se doprinijelo smanjenju dugotrajne nezaposlenosti u Uniji (s 4,3 % u 2016. na 2,4 % u 2022.)⁹,

⁸ [Preporuka Vijeća od 30. listopada 2020.](#) o lakšem prelasku u svijet rada – jačanje Garancije za mlade te o zamjeni [Preporuke Vijeća od 22. travnja 2013.](#) o uspostavi Garancije za mlade. Od prve preporuke Odbor za zapošljavanje i njegove podskupine redovito ocjenjuju provedbu *Garancije za mlade*. Najnovije preispitivanje provedeno je 20. i 21. studenoga 2023., a Vijeće će 11. ožujka 2024. potvrditi proizašle [ključne poruke](#).

⁹ [Preporuka Vijeća od 15. veljače 2016.](#) o integriranju dugotrajno nezaposlenih osoba na tržište rada. Odbor za zapošljavanje i njegove podskupine redovito prate njezinu provedbu. Posljednje preispitivanje provedeno je 14. studenoga 2022. Proizašle [ključne poruke](#) Vijeće je potvrdilo 8. prosinca 2022.

- brojne mjere *Programa vještina za Europu za razdoblje 2020. – 2025.* doprinose promicanju kulture cjeloživotnog učenja i osmišljavanju politika usavršavanja i prekvalifikacije u državama članicama. U nekim slučajevima, u skladu s relevantnim preporukama iz 2022., uvođenjem ili pokusnim provođenjem *individualnih računa za učenje*¹⁰ i priznavanjem *mikrokvalifikacija*¹¹ promiče se stjecanje vještina i kompetencija na nacionalnoj razini. *Program vještina* ujedno je omogućio da se razdoblje od svibnja 2023. do svibnja 2024. proglasi *Europskom godinom vještina*, u okviru koje se organiziraju brojne aktivnosti na razini Unije te na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini kako bi se doprinijelo ciljevima *Programa vještina* i dodatno promicali prekvalifikacija i usavršavanje¹²,
- u novije vrijeme, *Preporuka o osiguravanju pravedne tranzicije prema klimatskoj neutralnosti* iz 2022. katalizator je za koordinaciju fragmentiranih napora država članica na nacionalnoj razini kako bi se uzeli u obzir aspekti zapošljavanja i socijalni aspekti zelene tranzicije, među ostalim preoblikovanjem aktivnih politika tržišta rada i javnih službi za zapošljavanje¹³,

¹⁰ [Preporuka Vijeća od 16. lipnja 2022.](#) o *individualnim računima za učenje*. Njzinu će provedbu 2024. prvi put pratiti Odbor za zapošljavanje i njegove podskupine.

¹¹ [Preporuka Vijeća od 16. lipnja 2022.](#) o *europskom pristupu mikrokvalifikacijama za cjeloživotno učenje i zapošljivost*.

¹² [Odluka \(EU\) 2023/936](#) Europskog parlamenta i Vijeća od 10. svibnja 2023. o *Europskoj godini vještina*. Komisija do 31. svibnja 2025. predstavlja izvješće o ocjeni, uključujući ideje za daljnje zajedničke pothvate u području vještina radi stvaranja trajnog nasljeđa Europske godine vještina.

¹³ [Preporuka Vijeća od 16. lipnja 2022.](#) o *osiguravanju pravedne tranzicije prema klimatskoj neutralnosti*. Njzinu su provedbu Odbor za zapošljavanje i njegove podskupine prvi put razmotrili 26. i 27. listopada, a Odbor za socijalnu zaštitu 24. listopada 2023. Proizašle [ključne poruke](#) Vijeće je potvrdilo 27. studenoga 2023.

- provedba zakonodavstva EU-a kojim se dodatno promiču načela rodne ravnopravnosti i jednakih mogućnosti trebala bi koristiti i tržištu rada i društvu u Uniji u cjelini. Posebno valja istaknuti *Direktivu o transparentnosti plaća* iz 2023. Iako je donesena tek nedavno, već ima važnu ulogu u poticanju nacionalnih mjera za borbu protiv diskriminacije u plaćama i uklanjanje razlika u plaći na temelju roda¹⁴.

8. **Unatoč vrlo dobrim rezultatima na tržištu rada u Uniji i snažnom poticanju vještina, velik manjak radne snage, dugotrajne nejednakosti i neizvjestan učinak zelene i digitalne tranzicije mogu otežati potpunu provedbu stupa socijalnih prava.** Manjak se posljednjih deset godina povećava, a stopa slobodnih radnih mjesta u Uniji porasla je s 1,3 % u 2013. na maksimalnih 3 % u 2022., slijedom snažnog gospodarskog oporavka nakon pandemije bolesti COVID-19. Iako se 2023. blago smanjio, manjak radne snage i dalje je na povijesno visokoj razini zbog strukturnih izazova kao što su smanjenje radne snage uzrokovano demografskim trendovima, trajno niska razina sudjelovanja nekih skupina stanovništva na tržištu rada, neusklađenost ponude i potražnje vještina te loši radni uvjeti i/ili niske plaće u određenim sektorima¹⁵. Rodno uvjetovane razlike u zaposlenosti i plaći u Uniji i dalje su znatne, pri čemu u proteklom desetljeću nije bilo većeg napretka u rodno uvjetovanoj razlici u zaposlenosti (s 11,3 postotna boda na 10,7 postotnih bodova u razdoblju 2013. – 2022.), što dodatno pogoršava sve veći udio žena koje rade u nepunom radnom vremenu, među ostalim kao posljedica ograničenog pristupa visokokvalitetnim uslugama skrbi. Osim tih strukturnih izazova, progresivna zelena i digitalna transformacija gospodarstva EU-a u narednim će godinama vjerojatno dovesti do znatne preraspodjele radne snage i potreba za njezinim usavršavanjem, premda je zasad neizvjesno u kojoj mjeri i koliko brzo.

¹⁴ [Direktiva \(EU\) 2023/970](#) Europskog parlamenta i Vijeća od 10. svibnja 2023. o jačanju primjene načela jednakih plaća muškaraca i žena za jednak rad ili rad jednake vrijednosti putem transparentnosti plaća i mehanizama izvršenja. Države članice moraju prenijeti Direktivu do lipnja 2026.

¹⁵ O manjku radne snage i njegovim uzrocima opsežno se raspravljalo od 2022. do 2023. u okviru Odbora za zapošljavanje, među ostalim na trostranom sastanku Odbora za zapošljavanje sa socijalnim partnerima iz EU-a i nacionalnim socijalnim partnerima održanom 28. studenoga 2023. Najnoviji dokazi dostupni su u *Zajedničkom izvješću o zapošljavanju za 2024.* i Komisijinu [Izvješću o kretanjima na tržištu rada i kretanju plaća za 2023.](#)

9. **Neovisno o potrebi da se na te izazove odgovori usmjeravanjem na provedbu postojećih inicijativa, postoji mogućnost za daljnje mjere EU-a kako bi se državama članicama pružila potpora u ostvarivanju načela jednakih mogućnosti i pristupa tržištu rada.** Primjerice, s obzirom na rašireni manjak radne snage¹⁶ i neusklađenost ponude i potražnje vještina koji pogađaju sve države članice te kako bi se olakšala ujednačena primjena tih načela na jedinstvenom tržištu, među ostalim radi potpore usporednoj tranziciji, potrebne su daljnje mjere za promicanje cjeloživotnog učenja. Slično tomu, desetogodišnje pozitivno iskustvo u pogledu *Garancije za mlade* i mjere povezane s novom *Preporukom Vijeća o razvoju okvirnih uvjeta za socijalnu ekonomiju*¹⁷ pomoći će da se istraže načini na koji se osobe najudaljenije od tržišta rada može bolje poduprijeti u pronalasku prilika za zapošljavanje. Nadalje, uz aktivaciju domaće radne snage, problem manjka radne snage moglo bi se nastojati riješiti i raspravama na razini EU-a o kontinuiranoj integraciji raseljenih osoba iz Ukrajine¹⁸, mogućnostima olakšavanja mobilnosti radne snage unutar EU-a i inicijativama za privlačenje stranih talenata u EU gdje je to potrebno, uz istodobno osiguravanje pravedne mobilnosti i zaštitu radničkih i socijalnih prava¹⁹. Najzad, i *Program vještina za Europu* i *Strategija EU-a za rodnu ravnopravnost* te druge strategije EU-a za ravnopravnost trebali bi završiti 2025., što je prilika da se promisli o njihovim postignućima i evaluiira moguća potreba za novim strategijama kojima bi se promicao prelazak na cjeloživotno učenje, dovršetak okvira EU-a za borbu protiv diskriminacije i rasizma te postizanje rodne ravnopravnosti.

¹⁶ Komisija je 31. siječnja 2024., nakon [socijalnog samita u Val Duchesseu](#), najavila da će u proljeće 2024. u suradnji sa socijalnim partnerima predstaviti akcijski plan za rješavanje pitanja manjka radne snage i vještina.

¹⁷ [Preporuka Vijeća od 27. studenoga 2023. o razvoju okvirnih uvjeta za socijalnu ekonomiju.](#)

¹⁸ [Vijeće je 4. ožujka 2022. aktiviralo Direktivu Vijeća od 20. srpnja 2001. \(„Direktiva o privremenoj zaštiti”\)](#) kao odgovor na agresivni rat Rusije protiv Ukrajine. Ta direktiva sadržava odredbe kojima se, među ostalim, osigurava pristup zapošljavanju, obrazovanju, socijalnoj skrbi, zdravstvenoj skrbi i stanovanju, kao i pravo na slobodno kretanje unutar Unije pod određenim uvjetima. Privremena zaštita prvotno je trebala trajati do ožujka 2024., ali je u rujnu 2023. Vijeće postiglo dogovor o njezinu produljenju do 4. ožujka 2025. Prema [jesenskoj prognozi Komisije za 2023.](#) dosad je zaposleno oko 33 % od 4,2 milijuna osoba registriranih u EU-u na temelju Direktive. Odbor za zapošljavanje i Odbor za socijalnu zaštitu koordinirali su 2022. odgovore država članica na anketu koju je pokrenula Komisija kako bi prikupila informacije o mjerama poduzetima na nacionalnoj razini za potporu socijalnoj integraciji raseljenih osoba iz Ukrajine i njihovoj integraciji na tržište rada.

¹⁹ Komisija je 15. studenoga 2023. [predložila uredbu EU-a o uspostavi baze talenata EU-a.](#) Prijedlog trenutačno razmatraju suzakonodavci.

Pravedni radni uvjeti

10. Provedba drugog poglavlja stupa temelji se na kombinaciji obvezujućih i neobvezujućih instrumenata kojima se promiču pravedni radni uvjeti u državama članicama:

- *Direktivom o transparentnim i predvidivim radnim uvjetima* iz 2019. nastoji se svim radnicima u EU-u zajamčiti pravo na potpune informacije o ključnim aspektima njihova rada, bez obzira na njihov oblik zaposlenja²⁰,
- *Direktivom o ravnoteži između poslovnog i privatnog života roditelja i pružatelja skrbi* iz 2019. nastoji se modernizirati pravni okvir EU-a u području dopusta iz obiteljskih razloga i fleksibilnih radnih uvjeta. Ona uključuje pravne odredbe kojima se uvodi očinski dopust, jača pravo na roditeljski dopust, uvodi dopust za pružatelje skrbi, a pravo na traženje fleksibilnih radnih uvjeta proširuje na zaposlene roditelje i pružatelje skrbi. Osim toga, Direktiva sadrži i mjere politike osmišljene kako bi se državama članicama pružila potpora u postizanju bolje ravnoteže između poslovnog i privatnog života i ravnomjernije raspodijeljenih obveza skrbi²¹,

²⁰ [Direktiva \(EU\) 2019/1152](#) Europskog parlamenta i Vijeća od 20. lipnja 2019. o *transparentnim i predvidivim radnim uvjetima u Europskoj uniji*. Države članice morale su prenijeti Direktivu do kolovoza 2022. [Izvjješće](#) o njezinu prenošenju pripremljeno je 2021.

²¹ [Direktiva \(EU\) 2019/1158](#) Europskog parlamenta i Vijeća od 20. lipnja 2019. o *ravnoteži između poslovnog i privatnog života roditelja i pružatelja skrbi* i o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 2010/18/EU. Države članice morale su prenijeti Direktivu do kolovoza 2022.

- *Strateški okvir EU-a o zdravlju i sigurnosti na radu za razdoblje 2021. – 2027.* strategija je EU-a za poboljšanje zdravlja i sigurnosti radnika koja se temelji i na iskustvima stečenima tijekom pandemije bolesti COVID-19. Okvir je usmjeren na suočavanje s promjenama u svijetu rada, poboljšanje prevencije nesreća na radnome mjestu i povećanje pripravnosti za potencijalne buduće zdravstvene krize, zbog čega je ključan za koordinaciju ažuriranja pravnih okvira u državama članicama, prema potrebi u suradnji sa socijalnim partnerima²²,
- *Direktivom o primjerenim minimalnim plaćama* iz 2022. nastoji se uspostaviti zajednički okvir za primjerenost zakonskih minimalnih plaća, promicanje kolektivnog pregovaranja o određivanju plaća i djelotvoran pristup radnika pravima na zaštitu u obliku minimalne plaće, ne dovodeći u pitanje potpuno poštovanje autonomije socijalnih partnera. Direktivom se uspostavlja okvir upravljanja za utvrđivanje i ažuriranje zakonskih minimalnih plaća na temelju jasnih kriterija koji uključuju njihovu kupovnu moć, raspodjelu i razine plaća, rast plaća i produktivnost, a od država članica u kojima je stopa kolektivnog pregovaranja manja od 80 % zahtijeva se da uspostave akcijski plan za promicanje kolektivnog pregovaranja²³,

²² Komunikacija Komisije „[Strateški okvir EU-a za zdravlje i sigurnost na radu za razdoblje 2021.–2027. Sigurnost i zdravlje na radu u svijetu rada koji se mijenja](#)”, 28. lipnja 2021.

²³ [Direktiva \(EU\) 2022/2041](#) Europskog parlamenta i Vijeća od 19. listopada 2022. o *primjerenim minimalnim plaćama u Europskoj uniji*. Države članice moraju prenijeti Direktivu do studenoga 2024. [Izvešće](#) o njezinu prenošenju pripremljeno je 2023.

- jedan je od ciljeva nove *Preporuke o jačanju socijalnog dijaloga* iz 2023. pružiti smjernice državama članicama za jačanje socijalnog dijaloga i kolektivnog pregovaranja na nacionalnoj razini²⁴. Preporukom se dopunjuju obnovljena nastojanja da se unaprijedi socijalni dijalog na razini Unije²⁵, kao i namjensko financiranje sredstvima EU-a iz *Europskog socijalnog fonda plus* (ESF+) kako bi se poboljšala izgradnja kapaciteta socijalnih partnera u državama članicama u kojima je to velik izazov²⁶.

11. **Iako su navedene inicijative doprinijele ravnopravnijim uvjetima u cijeloj Uniji, procjena učinka brzog tehnološkog razvoja na radne uvjete i pojava novih rizika na radnome mjestu povezanih s klimatskim promjenama i dalje su ključni prioriteti politike.** Zapravo, neovisno o mogućnostima koje proizlaze iz tehnološkog napretka, i dalje postoje nesigurnosti u pogledu sve rasprostranjenijeg rada putem platforme, umjetne inteligencije i algoritamskog upravljanja dinamikom na radnom mjestu. Kao i posljednjih godina, takve nesigurnosti mogu i dalje predstavljati rizik za tumačenje i pravilnu primjenu nacionalnih zakona o radu, posebno u područjima kao što su radno vrijeme, ravnoteža između poslovnog i privatnog života, raspodjela zadataka i klasifikacija radnog statusa određenih radnika. Kad je riječ o zdravlju i sigurnosti, možda bude potrebno dodatno prilagoditi relevantne propise i okvire kako bi se bolje uvažili psihosocijalni rizici povezani s digitalnom tranzicijom, uključujući negativne učinke na mentalno zdravlje, ali i posebne opasnosti koje proizlaze iz klimatskih promjena (kad su posrijedi radna mjesta povezana s izlaganjem ekstremnim vremenskim uvjetima) tako da se potiče njihova prevencija te ubrza uspostava minimalnih standarda za opasne tvari.

²⁴ [Preporuka Vijeća od 12. lipnja 2023.](#) o jačanju socijalnog dijaloga u Europskoj uniji. Odbor za zapošljavanje, u suradnji sa socijalnim partnerima, pratit će njezinu provedbu od 2025., kada države članice trebaju podnijeti prvo izvješće.

²⁵ Detaljno opisano u Komunikaciji Komisije „[Jačanje socijalnog dijaloga u Europskoj uniji: iskorištavanje njegova punog potencijala za upravljanje pravednim tranzicijama](#)”, 25. siječnja 2023.

²⁶ Vidjeti [Uredbu \(EU\) 2021/1057](#) Europskog parlamenta i Vijeća od 24. lipnja 2021. o uspostavi *Europskog socijalnog fonda plus* (ESF+) i stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 1296/2013. U skladu s člankom 9., ako je izgradnja kapaciteta socijalnih partnera utvrđena u relevantnoj preporuci za pojedinu zemlju donesenoj u okviru europskog semestra, dotična država članica u tu svrhu dodjeljuje najmanje 0,25 % svojih sredstava iz tematskog područja fonda ESF+ u okviru podijeljenog upravljanja.

12. **Kako bi se smanjili potencijalni rizici od pogoršanja radnih uvjeta, uz eventualne prilagodbe propisima o zdravlju i sigurnosti možda budu potrebne inicijative na razini EU-a, uz puno poštovanje nacionalnih modela tržišta rada, kao i veća uključenost socijalnih partnera i djelotvorniji mehanizmi provedbe.** Radi smanjenja nekih od rizika povezanih s daljnjom digitalizacijom rada, Vijeće i Europski parlament postigli su u veljači 2024. dogovor o *Aktu o umjetnoj inteligenciji*. Osim toga, možda bude potrebno ažurirati zakonodavstvo EU-a²⁷ kako bi se njegove odredbe bolje uskladile s digitalnim dobom, kao što su pravo na isključivanje i radni uvjeti u okviru rada putem platforme. Inicijative za poboljšanje sposobnosti otkrivanja prijevara i zlouporaba, kao i kapaciteta i prekogranične suradnje nacionalnih inspektorata rada također mogu doprinijeti daljnjem poboljšanju radnih uvjeta, među ostalim u vezi s poticanjem pravedne mobilnosti radne snage u Uniji. U tom pogledu predstojeća evaluacija Europskog nadzornog tijela za rad prilika je da se razmotri njegov daljnji razvoj²⁸. Kad je riječ o socijalnom dijalogu, *Preporukom* iz 2023. nastoji se osigurati poticajno okruženje za dvostrani i trostrani socijalni dijalog na svim razinama. Međutim, trend smanjenja stope učlanjenosti u sindikate, nizak udio radnika obuhvaćenih kolektivnim ugovorima u većini država članica, smanjenje udjela plaća te kontinuirano nepostojanje sporazuma između socijalnih partnera EU-a na razini Unije mogli bi iziskivati dodatne napore u tom smjeru²⁹. Jačanje uključenosti zaposlenika i uloge socijalnih partnera neophodno je za povećanje aktivne uloge u upravljanju aktualnim i predstojećim velikim tranzicijama i njihovu prihvaćanju. U tom kontekstu može se, među ostalim, istražiti razvoj mjera EU-a za poboljšanje zastupljenosti nedovoljno zastupljenih kategorija u socijalnom dijalogu u skladu s nacionalnim praksama.

²⁷ Primjerice, [Direktivu 2003/88/EZ od 4. studenoga 2003. o određenim vidovima organizacije radnog vremena](#) i [Direktivu 2002/14/EZ od 11. ožujka 2002. o uspostavljanju općeg okvira za obavješćivanje i savjetovanje s radnicima u Europskoj zajednici](#).

²⁸ [Europsko nadzorno tijelo za rad \(ELA\) osnovano je 20. lipnja 2019.](#) kako bi pomoglo državama članicama i Komisiji da djelotvorno primjenjuju i provode pravo Unije u području mobilnosti radne snage u Uniji i koordiniraju sustave socijalne sigurnosti unutar Unije.

²⁹ Komisija će 2024. predstaviti prvu evaluaciju aktivnosti Europskog nadzornog tijela za rad. Nakon [socijalnog samita u Val Duchesseu](#) 31. siječnja 2024. Komisija, belgijsko predsjedništvo Vijeća i europski socijalni partneri dogovorili su se da će pokrenuti novi *Pakt za europski socijalni dijalog* radi utvrđivanja načina za dodatno jačanje socijalnog dijaloga na razini Unije.

Socijalna zaštita i uključenost

13. U trećem poglavlju europskog stupa socijalnih prava raznim se preporukama Vijeća i drugim važnim inicijativama usmjerenima na zaštitu osoba i njihovo osnaživanje u suočavanju s različitim ranjivim položajima podupiru politike kojima se jača primjerena socijalna zaštita i poboljšava socijalna uključenost.

- *Preporuka Vijeća iz 2021. o europskom jamstvu za djecu*³⁰ ključna je inicijativa za borbu protiv siromaštva djece i poticanje ostvarivanja jednakih mogućnosti te se njome uspostavlja okvir za reforme politika i za sprečavanje i suzbijanje društvene isključenosti u svim generacijama, počevši od rane dobi, tako da se djeci kojoj je potrebna pomoć osigura besplatan i djelotvoran pristup različitim uslugama, kao što su rani i predškolski odgoj i obrazovanje, obrazovanje i školske aktivnosti, najmanje jedan zdrav obrok svakog školskog dana i zdravstvena skrb. Provedba te preporuke podržana je ulaganjima s namjenskim izdvajanjem sredstava EU-a, u kombinaciji s različitim EU-ovim inicijativama usmjerenima na djecu, kao što je, na primjer, *Preporuka Vijeća iz 2022. o reviziji ciljeva iz Barcelone o ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju*³¹, u kojoj su utvrđeni novi (ambiciozniji) ciljevi za 2030.
- *Preporuka Vijeća iz 2019. o pristupu radnika i samozaposlenih osoba socijalnoj zaštiti*³² snažno je utjecala na nacionalne politike i mjere za prilagodbu promjenama na tržištima rada i osiguravanje pristupa socijalnoj zaštiti za sve, bez obzira na radni status. Provedba te inicijative podupire se aktivnostima uzajamnog učenja na razini Unije i poboljšanjem statistika EU-a zahvaljujući namjenskom okviru za praćenje.

³⁰ [Preporuka Vijeća od 14. lipnja 2021. o uspostavi europskog jamstva za djecu.](#)

³¹ [Preporuka Vijeća od 8. prosinca 2022. o ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju: ciljevi iz Barcelone za 2030.](#)

³² [Preporuka Vijeća od 8. studenoga 2019. o pristupu radnika i samozaposlenih osoba socijalnoj zaštiti.](#)

- U *Preporuci Vijeća iz 2023. o primjerenom minimalnom dohotku kojim se osigurava aktivno uključivanje*³³ države članice pozivaju se da u okviru postojeće predanosti smanjenju siromaštva i socijalne isključenosti u EU-u promiču primjerenu potporu dohotku. Ta preporuka usmjerava mjere na nacionalnoj razini za poboljšanje primjerenosti, obuhvata i iskorištenosti naknada, u kombinaciji s boljim pristupom osnovnim i potpornim uslugama za osobe koje su najudaljenije od tržišta rada, uključujući mjere aktivne politike tržišta rada te ciljane i prilagođene socijalne usluge.
- *Europska strategija za skrb iz 2022.*³⁴ i povezana *Preporuka Vijeća o cjenovno pristupačnoj i visokokvalitetnoj dugotrajnoj skrbi*³⁵ čine okvir za reforme i ulaganja na razini EU-a i na nacionalnoj razini kojim se žele osigurati kvalitetne, cjenovno pristupačne i dostupne usluge skrbi u cijelom EU-u i poboljšati položaj primatelja skrbi i osoba koje im pružaju skrb. U *Preporuci Vijeća o dugotrajnoj skrbi* države članice pozivaju se da poboljšaju pristup cjenovno pristupačnoj i visokokvalitetnoj dugotrajnoj skrbi za sve osobe kojima je potrebna tako da osiguraju primjerenu socijalnu zaštitu za dugotrajnu skrb, kontinuirano usklađuju ponudu usluga s potrebama, zajamče standarde visoke kvalitete u svim oblicima pružanja skrbi bez obzira na vrstu pružatelja skrbi, podupru kvalitetno zapošljavanje i pravedne radne uvjete u sektoru, riješe pitanja potrebe za vještinama i manjka radnika te pruže potporu neformalnim pružateljima skrbi u njihovim aktivnostima skrbi.

³³ [Preporuka Vijeća od 30. siječnja 2023. o primjerenom minimalnom dohotku kojim se osigurava aktivno uključivanje.](#)

³⁴ Komunikacija Komisije o [europskoj strategiji za skrb](#), 7. rujna 2022.

³⁵ [Preporuka Vijeća od 8. prosinca 2022. o pristupu cjenovno pristupačnoj i visokokvalitetnoj dugotrajnoj skrbi.](#)

- *Strategija iz 2021. o pravima osoba s invaliditetom za razdoblje 2021. – 2030.*³⁶ sadržava ambiciozan skup mjera i vodećih inicijativa u različitim područjima kojima se, među ostalim, suzbija rizik od socijalne isključenosti s kojim se suočavaju osobe s višestrukim invaliditetom. Realizacijom tih inicijativa doprinijet će se smanjenju diskriminacije i pružiti potpora osobama s invaliditetom kako bi u potpunosti mogle uživati svoja socijalna prava i povećati svoju neovisnost, čime će se poboljšati njihovo sudjelovanje u društvu i na tržištu rada. Nedavni prijedlog o *europskoj iskaznici za osobe s invaliditetom i europskoj parkirnoj karti za osobe s invaliditetom*³⁷ poduprijet će njihovu socijalnu uključenost u cijeloj Uniji.

³⁶ Komunikacija Komisije naslovljena „[*Unija ravnopravnosti: Strategija o pravima osoba s invaliditetom za razdoblje 2021. – 2030.*](#)”, 3. ožujka 2021.

³⁷ [COM/2023/512 Prijedlog direktive](#) Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavi europske iskaznice za osobe s invaliditetom i europske parkirne karte za osobe s invaliditetom.

- Postoje druge mjere na razini EU-a kojima se doprinosi praćenju razvoja politika u skladu sa smjernicama za zapošljavanje i potiču reforme politika, kao što su redovita *izvješća o primjerenosti mirovina*³⁸ i *izvješća o dugotrajnoj skrbi*³⁹, kojima se olakšava razmjena informacija i primjera iz prakse te dopunjuje Izvješće o starenju stanovništva sastavljeno u okviru ECOFIN-a. *Europska platforma za borbu protiv beskućništva*⁴⁰, pokrenuta 2021., ima ključnu ulogu na razini EU-a u jačanju prikupljanja činjeničnih podataka o beskućništvu i praćenju beskućništva, podupiranju uzajamnog učenja radi promicanja politika koje se temelje na integriranom pristupu usmjerenom na pojedinca i stanovanje te razmatranju pristupa financiranju, među ostalim financiranju sredstvima EU-a. Općenito govoreći, pružanje potpornih usluga u sustavima socijalne skrbi, kojima se nadopunjuju različite naknade, ima važnu ulogu, što se ističe u svim inicijativama. Nadalje, u *komunikaciji o boljoj procjeni distribucijskog učinka politika država članica*⁴¹ navode se smjernice za države članice o tome kako što bolje provoditi procjene distribucijskog učinka na dohodak različitih socioekonomskih skupina i uključiti te skupine u postupak oblikovanja politika te se utvrđuje postupak za daljnji razvoj postojećih metodologija u suradnji s državama članicama.

³⁸ Najnovije izdanje trogodišnjeg [izvješća o primjerenosti mirovina](#) iz 2021.

³⁹ [Izvješće o dugotrajnoj skrbi iz 2021.](#), koje su zajednički pripremili Komisija i Odbor za socijalnu zaštitu.

⁴⁰ Lisabonska deklaracija o [Europskoj platformi za borbu protiv beskućništva](#) od 21. lipnja 2021.

⁴¹ Komunikacija Komisije naslovljena „[Bolja procjena distribucijskog učinka politika država članica](#)”, 28. rujna 2022.

14. **Iako je u prosjeku stopa siromaštva ostala stabilna bez znatnog poboljšanja, a stopa siromaštva djece blago se povećala, javljaju se dodatni izazovi zbog demografskih trendova, promjena na tržištu rada, sve većeg broja osoba koje imaju probleme s mentalnim zdravljem i povećanja troškova života.** Održivost socijalne države ugrožavaju aktualni demografski trendovi vrlo velikih razmjera u društvu koje stari, zbog kojih se javlja potreba za usklađivanjem primjerenosti i održivosti, među ostalim u mirovinskim i zdravstvenim sustavima te sustavima dugotrajne skrbi. Promjene na tržištu rada, koje rezultiraju raznolikijim, nelinearnim i rascjepkanijim karijerama koje ne slijede standardne obrasce organizacije rada, uzrok su većih izazova za jamčenje primjerene socijalne zaštite za sve. Zelena i digitalna transformacija prilika su za unaprjeđenje pružanja socijalne zaštite i socijalnih usluga, ali podrazumijevaju i povećani rizik za sudjelovanje na tržištu rada i socijalnu uključenost osoba u ranjivu položaju. I dalje postoje strukturni izazovi u pogledu borbe protiv siromaštva i nesigurnosti osoba u ranjivu položaju, posebice kad je riječ o uključivanju osoba s invaliditetom i osoba koje imaju probleme s mentalnim zdravljem. Beskućništvo je i dalje problem u mnogim državama članicama, usporedno s izazovima povezanim s cjenovnom pristupačnošću stanovanja, energetske siromaštvom i visokim troškovima života koji utječu na širok raspon ljudi, a osobito na osobe s niskim dohotkom, zbog čega su potrebne integrirane strategije i daljnji koraci na razini EU-a. Pružiti potporu obiteljima i zaštititi djecu od siromaštva i socijalne isključenosti sve je važnije kako bi se prekinuo međugeneracijski prijenos siromaštva i stoga je od presudne važnosti poduzeti mjere za daljnju provedbu i praćenje *europskog jamstva za djecu*. Iako je pristup socijalnim uslugama (među ostalim skrbi o djeci i dugotrajnoj skrbi) ključan za promicanje ravnoteže između poslovnog i privatnog života i rješavanje pitanja socijalne isključenosti, i dalje postoje izazovi u tom pogledu, posebno u vezi s dopiranjem do skupina u najnepovoljnijem položaju kako bi se poboljšali njihovi životni uvjeti, povećala iskorištenost naknada socijalne zaštite u tim skupinama i poduprla njihova aktivacija. Slično tome, osobe izložene riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti suočavaju se s poteškoćama u pristupu osnovnim uslugama.

15. **Iako se u širokom rasponu postojećih inicijativa potiče na temeljit daljnji rad i praćenje, dodatni naponi za njihovu provedbu, popraćeni eventualnim novim mjerama, mogli bi povećati otpornost socijalnih država.** Kako bi se prevladali demografski izazovi, djelovanje na razini EU-a moglo bi doprinijeti daljnjem poboljšanju cjenovno pristupačnog i kvalitetnog pružanja socijalnih usluga, vodeći pritom računa o nacionalnim kontekstima i podjeli nadležnosti. To bi moglo uključivati odgovor na potrebu za radnom snagom u sektoru skrbi, uzimajući u obzir teritorijalne nejednakosti, razmatranje mogućnosti digitalizacije i napore usmjerene na deinstitucionalizaciju. *Dobrovoljni europski okvir za kvalitetu socijalnih usluga* treba revidirati u cilju poboljšanja njegove relevantnosti i primjene, uz daljnji rad na pristupu osnovnim uslugama. Potrebni su i kontinuirani naponi kako bi se poboljšala primjerenost mirovinskih sustava, posebice kako bi se riješilo pitanje rodnog jaza i uskladile dimenzija primjerenosti i dimenzija fiskalne održivosti. Boljom koordinacijom *izvješća o starenju stanovništva*, *izvješća o primjerenosti mirovina* i *izvješća o dugotrajnoj skrbi* osigurala bi se komplementarnost i usklađenost u praćenju. U skladu s *Izvješćem skupine EU-a na visokoj razini za budućnost socijalne zaštite*, stavljanjem naglaska na pristup utemeljen na životnom ciklusu, kao i na socijalna ulaganja moglo bi se doprinijeti povećanju otpornosti diljem EU-a⁴². Za prevladavanje izazova koje predstavljaju promjene na tržištu rada potrebno je kontinuirano unaprjeđenje primjerenih nacionalnih sustava socijalne zaštite i modernizacija koordinacije sustava socijalne sigurnosti u EU-u. Stoga je ključni prioritet pojačati uzajamno učenje, praćenje i daljnju provedbu *Preporuke Vijeća o pristupu radnika i samozaposlenih osoba socijalnoj zaštiti*, među ostalim u pogledu prilika i izazova koje u području socijalne zaštite podrazumijeva digitalizacija, uz istodobno poštovanje raznolikosti nacionalnih sustava socijalne zaštite. Osim toga, provedba *Preporuke Vijeća o primjerenom minimalnom dohotku kojim se osigurava aktivno uključivanje* trebala bi imati ulogu u daljnjem razvoju mreže socijalne sigurnosti kojom se osigurava osnovna zaštita aktivnog stanovništva, posebice tijekom gospodarskih šokova, uz istodobno olakšavanje neometanog prelaska na tržište rada za one koji mogu raditi i suzbijanje siromaštva unatoč zaposlenju.

⁴² [Izvješće](#) skupine na visokoj razini za budućnost socijalne zaštite i socijalne države u EU-u dovršeno je u siječnju 2023.

Trebalo bi poduzeti daljnje korake kako bi se osmislila ambiciozna druga faza *Strategije o pravima osoba s invaliditetom*, a kad je riječ o osobama koje imaju probleme s mentalnim zdravljem, moglo bi se nastaviti s radom na temelju *Sveobuhvatnog pristupa mentalnom zdravlju*. Mogle bi se razmotriti daljnje mjere u području jačanja metodologija za procjenu učinaka politika na siromaštvo, a posebice kad je riječ o primjeni i dijeljenju procjena distribucijskog učinka. Unaprjeđenjem pravodobnosti i dostupnosti podataka te olakšavanjem pristupa podacima omogućilo bi se i bolje praćenje socijalne situacije u EU-u i podržalo oblikovanje politika utemeljenih na dokazima.

Upravljanje

16. **Europski semestar i dalje bi trebao biti ključni okvir za praćenje provedbe stupa socijalnih prava, među ostalim u vezi s napretkom postignutim u ostvarivanju ciljeva EU-a i nacionalnih ciljeva za 2030. u pogledu zapošljavanja, vještina i smanjenja siromaštva.** Ciljevi za 2030. znatno doprinose utvrđivanju prioriteta politike na nacionalnoj razini i većoj vidljivosti socijalne dimenzije Unije. Brojne inicijative EU-a koje su posljednjih godina poduzete u cilju provedbe načela stupa imale su znatnu ulogu u usmjeravanju rada Odbora za zapošljavanje i Odbora za socijalnu zaštitu, a Komisija se s tim odborima često savjetovala u vezi s predstojećim prijedlozima. Nadalje, Vijeće je Odboru za zapošljavanje i Odboru za socijalnu zaštitu povjerilo praćenje provedbe brojnih preporuka, kao i pripremu godišnjih aktivnosti Vijeća povezanih s europskim semestrom iz članka 148. UFEU-a. Gledajući u budućnost, važno je osigurati učinkovitu suradnju i zajednička promišljanja u okviru EPSCO-a i ECOFIN-a u pogledu europskog semestra, među ostalim s obzirom na buduću provedbu novog gospodarskog upravljanja EU-a, kako je naglašeno u *Mišljenju Odbora za zapošljavanje i Odbora za socijalnu zaštitu o dodanoj vrijednosti socijalnih ulaganja i ulozi Vijeća EPSCO u upravljanju europskim semestrom*, koje je Vijeće potvrdilo u studenome 2023.⁴³.

⁴³ Vidjeti [Mišljenje Odbora za zapošljavanje i Odbora za socijalnu zaštitu o dodanoj vrijednosti socijalnih ulaganja i ulozi Vijeća EPSCO u upravljanju europskim semestrom](#), koje je Vijeće potvrdilo 28. studenoga 2023.

Kako bi se očuvala multilateralna priroda semestra i odgovornost država članica za analize i preporuke u okviru semestra, Vijeće EPSCO trebalo bi, u skladu s relevantnim odredbama Ugovora, zadržati svoju koordinacijsku ulogu u vezi s relevantnim sadržajem svih dokumenata u okviru semestra. Trebalo bi nastaviti s razmatranjem mogućnosti za poboljšanje alata za praćenje koji se upotrebljavaju u okviru semestra, uključujući pregled socijalnih pokazatelja, a da se pritom ne poveća administrativno opterećenje⁴⁴. U tom kontekstu ciklus europskog semestra za 2024. uključuje pilot-analizu socijalne konvergencije utemeljenu na značajkama okvira za socijalnu konvergenciju, kako je opisano u *ključnim porukama* Odbora za zapošljavanje i Odbora za socijalnu zaštitu, koje su Vijeću predstavljene u lipnju 2023.⁴⁵

17. **Zbog iznimnih šokova s kojima se Unija suočila posljednjih godina, osobito zbog pandemije bolesti COVID-19, agresivnog rata Rusije protiv Ukrajine, povratka visoke inflacije i izraženih prirodnih katastrofa u nekim državama članicama, granice među područjima politika često nisu bile jasne, što je podsjetilo na potrebu za osiguravanjem usklađenosti politika na razini Unije i na nacionalnoj razini.**

⁴⁴ Kako je navedeno u [relevantnom Mišljenju Odbora za zapošljavanje i Odbora za socijalnu zaštitu](#), iako su nakon revizije pregleda socijalnih pokazatelja iz 2021. glavnim pokazateljima pregleda bolje pokrivena načela stupa, neka načela i dalje nisu pokrivena te su potrebne daljnje rasprave o tome treba li uključiti „sekundarne” pokazatelje. Nadalje, u [Procjeni strategije Europa 2020.](#), provedenoj 2019., Odbor za zapošljavanje i Odbor za socijalnu zaštitu istaknuli su potrebu za pojednostavnjenjem i konsolidacijom svojih alata za praćenje, među ostalim poboljšanjem njihove vidljivosti, pristupačnosti i upotrebljivosti: kao odgovor na taj poziv, skupine za pokazatelje u sklopu Odbora za zapošljavanje i Odbora za socijalnu zaštitu raspravljale su o primjeni i sastavu svojih alata za praćenje i izvješćivanje.

⁴⁵ Vidjeti [izvješće radne skupine Odbora za zapošljavanje i Odbora za socijalnu zaštitu o okviru za socijalnu konvergenciju](#), kao i *ključne poruke* koje su Odbor za zapošljavanje i Odbor za socijalnu zaštitu potvrdili na temelju tog izvješća. Odbor za zapošljavanje i Odbor za socijalnu zaštitu ispitat će učinak navedene pilot-analize na svoje aktivnosti i na ciklus europskog semestra za 2024.

U tom kontekstu u aktualnim raspravama u okviru Vijeća EPSCO o dodanoj vrijednosti politika socijalnih ulaganja, kako je utvrđeno u povezanom mišljenju Odbora za zapošljavanje i Odbora za socijalnu zaštitu iz studenoga 2023., pozdravljeni su dokazi koji pokazuju da dobro osmišljene reforme i ulaganja utemeljeni na pristupu socijalnih ulaganja⁴⁶ mogu imati znatan učinak na gospodarski rast, produktivnost i konkurentnost te time ujedno podupirati fiskalnu održivost, uz istodobno promicanje provedbe načela stupa. S druge strane, politike i mjere za koje nisu provedene *ex ante* procjene distribucijskog učinka mogu imati male ili beznačajne učinke, a u najgorim slučajevima štetne učinke na dohotke kućanstava, dok njihove neželjene posljedice mogu biti povećani rizici od siromaštva i od društvenih nejednakosti⁴⁷. U tom je kontekstu učinkovita suradnja među sastavima Vijeća od ključne važnosti za osiguravanje usklađenosti politika na razini Unije i na nacionalnoj razini. Nadalje, možda će biti potrebni dodatni napor za poboljšanje oblikovanja politika utemeljenih na dokazima kako bi se ti učinci uzeli u obzir u kontekstu strukturnih izazova koji proizlaze iz zelene i digitalne tranzicije i starenja stanovništva. Konkretno, razvoj zajedničkih vodećih načela i standarda koje bi države članice mogle dobrovoljno primjenjivati mogao bi, uz proširene mogućnosti uzajamnog učenja, biti relevantno područje za razmatranje na razini Unije u cilju podupiranja administrativnih kapaciteta država članica u tom pogledu. Ta načela i standardi trebali bi biti usmjereni na primjenu procjena učinka i metodologija evaluacije povezanih s politikama socijalnih ulaganja i na poboljšano iskorištavanje administrativnih podataka u svrhu pravodobnijeg prikupljanja usklađenih, detaljnih i bolje raščlanjenih statističkih podataka na razini EU-a i na nacionalnoj razini te bi se njima trebao olakšati pristup mikropodacima, a da se pritom osigura usklađenost s propisima o zaštiti podataka.

⁴⁶ Kao što je ponovno istaknuto u *Mišljenju Odbora za zapošljavanje i Odbora za socijalnu zaštitu o socijalnim ulaganjima*, potvrđenom u studenome 2023., u prethodnom radu Vijeća, koji bi se mogao nastaviti nadograđivati, pristup socijalnih ulaganja definiran je kao osmišljavanje politike tržišta rada, politike u području vještina i socijalne politike kako bi se poboljšale postojeće i buduće sposobnosti pojedinaca, uz naglasak na njihovu poticanju i razvoju njihovih kapaciteta za prevladavanje socioekonomskih rizika iz perspektive životnog vijeka.

⁴⁷ Komisija je u rujnu 2022. objavila [komunikaciju o boljoj procjeni distribucijskog učinka politika država članica](#). U toj komunikaciji navode se smjernice za države članice o tome kako što bolje provoditi procjene distribucijskog učinka na dohodak različitih socioekonomskih skupina i uključiti te skupine u postupak oblikovanja politika. U njoj se utvrđuje postupak za daljnji razvoj postojećih metodologija u suradnji s državama članicama te se navodi kako Komisija može u tome podupirati države članice.

18. **Zahvaljujući iskorištavanju sredstava EU-a državama članicama pružena je potpora u planiranju i provedbi mjera u područjima povezanim s načelima stupa, među ostalim nakon iznenadne gospodarske krize uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19.**

Programi kohezijske politike, a posebice ESF+, trebali bi i dalje doprinositi provedbi načela stupa i preporuka za pojedine zemlje utvrđenih u okviru semestra, u skladu s nacionalnim okolnostima, kako bi se poduprle mjere i ulaganja, osobito u slabije razvijenim europskim regijama. Važnost fondova kohezijske politike s vremenom se povećala, među ostalim zbog trenda smanjenja javnih ulaganja u Uniji u razdoblju od 2008. do 2019.⁴⁸ Prema predviđanjima Komisije očekuje se da će se u ciklusu 2021. – 2027. otvoriti 1,3 milijuna dodatnih radnih mjesta do 2027., uz godišnju stopu povrata od oko 3,4 % tijekom 25 godina od početka programskog razdoblja i znatne pozitivne učinke prelijevanja u regijama EU-a⁴⁹. Tijekom pandemije bolesti COVID-19 države članice imale su koristi od povećane fleksibilnosti koja je doprinijela prevladavanju velikog pritiska pod kojim su bile zdravstvene usluge i podupiranju poduzeća, tako što su spriječeni daljnji gubitak radnih mjesta i štetne posljedice za pogođene radnike⁵⁰. Gospodarski oporavak dodatno je potaknut uspostavom privremenih instrumenata Unije *SURE* i *Mehanizam za oporavak i otpornost*, a spomenuti je mehanizam integriran u europski semestar do 2026. kako bi se pružila financijska potpora reformama i ulaganjima kojima se doprinosi provedbi načela stupa socijalnih prava, uz druge prioritete EU-a. Gledajući u budućnost i bez obzira na raspravu o načinu njegova financiranja⁵¹, iz iskustva stečenog u vezi s instrumentom *SURE* i njegove evaluacije koja je u tijeku mogu se izvući pouke za djelotvornost budućih programa EU-a.

⁴⁸ Vidjeti [radni dokument službi Komisije naslovljen „Kohezija u Europi do 2050. – Osmo izvješće o gospodarskoj, socijalnoj i teritorijalnoj koheziji”](#), objavljen 2022.

⁴⁹ Vidjeti [radni dokument službi Komisije naslovljen „Cohesion 2021-2027: forging an ever stronger Union – Report on the outcome of 2021-2027 cohesion policy programming”](#) (*Kohezija za razdoblje 2021. – 2027.: stvaranje sve snažnije Unije – Izvješće o ishodu programiranja kohezijske politike za razdoblje 2021. – 2027.*), objavljen u travnju 2023.

⁵⁰ Putem [Investicijske inicijative kao odgovor na koronavirus \(CRII\)](#) i [Investicijske inicijative plus kao odgovor na koronavirus \(CRII+\)](#), koje su donesene u ožujku odnosno travnju 2020.

⁵¹ Odbor za zapošljavanje i Odbor za socijalnu zaštitu smatraju da je poseban mehanizam financiranja instrumenta *SURE*, u okviru kojeg se državama članicama daju zajmovi po povoljnim uvjetima, u prvome redu u nadležnosti Vijeća ECOFIN.

Načela europskog stupa socijalnih prava

Poglavlje I. – jednake mogućnosti i pristup tržištu rada

1. **Obrazovanje, osposobljavanje i cjeloživotno učenje**

Svi imaju pravo na kvalitetno i uključivo obrazovanje, osposobljavanje i cjeloživotno učenje kako bi održali i stekli vještine s pomoću kojih mogu u cijelosti sudjelovati u društvu i uspješno ući na tržište rada.

2. **Rodna ravnopravnost**

Jednako postupanje i jednake mogućnosti žena i muškaraca moraju se osigurati i poticati u svim područjima, uključujući sudjelovanje na tržištu rada, uvjete zaposlenja i napredovanje u karijeri.

Žene i muškarci imaju pravo na jednaku plaću za rad jednake vrijednosti.

3. **Jednake mogućnosti**

Bez obzira na spol, rasnu ili etničku pripadnost, vjeru ili uvjerenje, invaliditet, dob ili spolnu orijentaciju, svi imaju pravo na jednako postupanje i jednake mogućnosti u pogledu zapošljavanja, socijalne zaštite, obrazovanja te pristupa robi i uslugama dostupnima javnosti. Potiču se jednake mogućnosti nedovoljno zastupljenih skupina.

4. **Aktivna potpora zapošljavanju**

Svi imaju pravo na pravovremenu i prilagođenu pomoć u poboljšavanju izgleda za zapošljavanje ili samozapošljavanje. To uključuje pravo na potporu pri traženju posla, osposobljavanju i prekvalifikaciji. Svi imaju pravo na prijenos socijalne zaštite i prava na osposobljavanje kada mijenjaju radno mjesto.

Mladi imaju pravo na kontinuirano obrazovanje, naukovanje, pripravništvo ili pouzdanu ponudu za posao u razdoblju od četiri mjeseca nakon gubitka posla ili prekida obrazovanja.

Nezaposleni imaju pravo na prilagođenu, neprekidnu i dosljednu potporu. Dugotrajno nezaposleni imaju pravo na detaljnu individualnu procjenu najkasnije 18 mjeseci od gubitka posla.

Poglavlje II. – pravedni radni uvjeti

5. Sigurno i prilagodljivo zaposlenje

Bez obzira na vrstu i trajanje radnog odnosa radnici imaju pravo na pravedno i jednako postupanje u pogledu radnih uvjeta, pristupa socijalnoj zaštiti i osposobljavanja. Potiče se prijelaz prema zapošljavanju na neodređeno vrijeme.

U skladu sa zakonodavstvom i kolektivnim ugovorima osigurava se potrebna fleksibilnost poslodavaca da se brzo prilagode gospodarskim promjenama.

Potiču se inovativni oblici zapošljavanja kojima se osiguravaju kvalitetni radni uvjeti. Potiču se poduzetništvo i samozapošljavanje. Olakšava se profesionalna mobilnost.

Sprečava se sklapanje radnih odnosa s nesigurnim radnim uvjetima, uključujući zabranu zlouporabe nestandardnih ugovora. Probni rad trebao bi se zaključiti u razumnom roku.

6. Plaće

Radnici imaju pravo na pravedne plaće s kojima se može dostojno živjeti.

Osigurava se primjerena minimalna plaća kojom se mogu zadovoljiti potrebe radnika i njihovih obitelji u određenim nacionalnim gospodarskim i društvenim uvjetima te pristup zapošljavanju i poticaji za traženje zaposlenja. Sprečava se siromaštvo zaposlenih.

Sve se plaće utvrđuju transparentno i predvidljivo u skladu s nacionalnom praksom i poštujući autonomiju socijalnih partnera.

7. Informacije o uvjetima zaposlenja i zaštita u slučaju dobivanja otkaza

Radnici imaju pravo na početku zaposlenja u pisanom obliku biti upoznati sa svojim pravima i obvezama koji proizlaze iz radnog odnosa, uključujući probni rad.

Prije dobivanja otkaza radnici imaju pravo biti upoznati s razlozima za njegovo dobivanje i mora im se dati razuman otkazni rok. Radnici imaju pravo pristupa djelotvornom i nepristranom rješavanju sporova, a u slučaju neopravdanog otkaza imaju pravo na pravnu zaštitu, uključujući primjerenu kompenzaciju.

8. Socijalni dijalog i uključenost radnika

Provodi se savjetovanje se sa socijalnim partnerima o osmišljavanju i provedbi gospodarskih i socijalnih politika te politika zapošljavanja u skladu s nacionalnom praksom. Potiče ih se da pregovaraju o kolektivnim ugovorima i sklapaju ih u svim područjima koja su im relevantna poštujući svoju autonomiju i pravo na kolektivno djelovanje. Prema potrebi, sporazumi koje su sklopili socijalni partneri provode se na razini Unije i njezinih država članica.

Radnici i predstavnici radnika imaju pravo pravovremeno biti upoznati s pitanjima koja su im relevantna te se uključiti u raspravu o njima, osobito u pogledu prijenosa, restrukturiranja i spajanja poduzeća te kolektivnog otpuštanja.

Potiče se potpora povećanju kapaciteta socijalnih partnera za promicanje socijalnog dijaloga.

9. Ravnoteža između poslovnog i privatnog života

Roditelji i osobe koje su dužne skrbiti o drugima imaju pravo na primjeren dopust, fleksibilne radne uvjete i pristup uslugama skrbi. Žene i muškarci imaju pravo jednakog pristupa posebnim dopustima za skrb i potiču se da ih jednakomjerno koriste.

10. Zdravo, sigurno i dobro prilagođeno radno okruženje te zaštita podataka

Radnici imaju pravo na visoku razinu zaštite zdravlja i sigurnosti na radu.

Radnici imaju pravo na radno okruženje koje je prilagođeno njihovim profesionalnim potrebama te koje će im omogućiti da što duže sudjeluju na tržištu rada.

Radnici imaju pravo na zaštitu osobnih podataka na radnom mjestu.

Poglavlje III. – socijalna zaštita i uključenost

11. Skrb o djeci i potpora djeci

Djeca imaju pravo na pristupačan i kvalitetan rani i predškolski odgoj i obrazovanje.

Djeca imaju pravo na zaštitu od siromaštva. Djeca iz ugroženih sredina imaju pravo na posebne poticajne mjere za ostvarivanje jednakih mogućnosti.

12. Socijalna zaštita

Bez obzira na vrstu i trajanje radnog odnosa radnici, a u usporedivim uvjetima i samozaposleni, imaju pravo na primjerenu socijalnu zaštitu.

13. Davanja za nezaposlenost

Nezaposleni imaju pravo na primjerenu potporu za aktivaciju od javnih zavoda za zapošljavanje pri (ponovnom) uključivanju na tržište rada i primjerenu naknadu za nezaposlene u razumnom trajanju, u skladu s njihovim doprinosima i nacionalnim pravilima o ispunjavanju uvjeta za primanje naknade. Tim naknadama ne smije se destimulirati brz povratak na tržište rada.

14. Minimalni dohodak

Svi koji nemaju dovoljno sredstava imaju pravo na primjereni minimalni dohodak koji omogućuje dostojan život u svim njegovim fazama te pravo djelotvornog pristupa potpunim dobrima i uslugama. Za one koji mogu raditi minimalni bi dohodak trebalo kombinirati s poticajima za (ponovno) uključivanje na tržište rada.

15. Dohodak u starosti i mirovine

Umirovljeni radnici i samozaposleni imaju pravo na mirovinu koja odgovara njihovim doprinosima i čini primjeren dohodak. Žene i muškarci imaju jednake mogućnosti za ostvarivanje prava na mirovinu.

Sve starije osobe imaju pravo na resurse koji im omogućuju dostojan život.

16. Zdravstvena zaštita

Svi imaju pravo pravovremenog pristupa pristupačnoj i kvalitetnoj preventivnoj i kurativnoj zdravstvenoj skrbi.

17. Uključenost osoba s invaliditetom

Osobe s invaliditetom imaju pravo na potporu dohotku koja im omogućuje dostojan život, usluge koje im omogućuju sudjelovanje na tržištu rada i u društvu te radno okruženje prilagođeno njihovim potrebama.

18. Dugoročna skrb

Svi imaju pravo na pristupačne i kvalitetne usluge dugotrajne skrbi, osobito na usluge skrbi u vlastitom domu i u zajednici.

19. Stanovanje i pomoć beskućnicima

Onima kojima je to potrebno omogućuje se pristup socijalnim stanovima ili kvalitetnoj pomoći za stanovanje.

Ranjive osobe imaju pravo na primjerenu pomoć i zaštitu od prisilnih deložacija.

Osiguravaju se primjerena skloništa i usluge za beskućnike radi promicanja njihove socijalne uključenosti.

20. Pristup osnovnim uslugama

Svi imaju pravo pristupa kvalitetnim osnovnim uslugama, uključujući vodu, kanalizaciju, energiju, prijevoz, financijske usluge i digitalnu komunikaciju. Potpora pristupu takvih uslugama dostupna je onima kojima je potrebna.
